

**FLORIAN KUŹNIK
ANDRZEJ KLASIK
BOGUMIŁ SZCZUPAK
MARCIN BARON**

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

KONCEPCJA REGIONALNEJ POLITYKI MIEJSKIEJ. METODYKA I STUDIUM PRZYPADKU

Abstract: Concept of Regional Urban Policy. Methodology and Case Study. Urban issues got into the mainstream of policy discussions lately. It is due to cities being both growth engines and spots of emerging challenges. International organisations and state authorities are in search for their urban policies. The same refers to regional authorities who need to position themselves towards metropolitan and urban areas. The paper aims at disseminating the methodological approach to identification and set up of the regional urban policy. The proposed method was applied to the Polish Region Silesia (Śląskie). Findings for this area are presented in the paper.

Key words: Metropolitan development, redevelopment, smart development, urbanisation, urban development projects, urban policy, urban sprawl.

Wstęp

Rozwój miast i funkcjonalnych obszarów miejskich został w ostatnich latach istotnie wyeksponowany w debacie publicznej i programowaniu polityki, w tym polityki regionalnej. Ostatnią dekadę można uznać za dekadę „renesansu” myślenia o miastach jako ośrodkach, w których kumulują się procesy rozwojowe, ale też liczne zjawiska negatywne. W tym świetle znaczenia nabierają zarówno nowoczesne koncepcje zarządzania miastem oraz prowadzenia polityki lokalnej [Barber 2014], jak i odrębna, wobec klasycznie rozumianej polityki regionalnej, polityka miejska. Dyskusja nad tymi kwestiami – inicjowana w ważnych gremiach międzynarodowych [Karta Lipska 2007; Miasta jutra 2011; *Time To Think Urban* 2013] – z dużym powodzeniem przenoszona jest na fora krajowe i regionalne.

Jednym z przejawów takiego myślenia jest podejmowanie przez władze regionalne (w warunkach polskich przez samorząd regionalny) prac nad własną (regional-

na) polityką miejską. Regionalna polityka miejska jest formą interwencji publicznej w rozwój miejski. Jest polityką regionu wobec obszarów miejskich. Jest to polityka rozwoju obszarów miejskich w regionie, zarówno obszarów metropolitalnych, jak i niemetropolitalnych, prowadzona z poziomu regionu i w skali regionu. Nie eliminuje ona polityki rozwoju miejskiego prowadzonej przez same miasta. Wręcz przeciwnie, jest polityką prowadzoną w warunkach współdziałania różnych struktur samorządowych – jednostek samorządu terytorialnego, począwszy od samorządu województwa oraz innych jednostek publicznych, prywatnych i obywatelskich zainteresowanych rozwojem miejskim.

Prezentowane opracowanie ma charakter metodyczno-poznawczy. Jego głównym celem jest prezentacja autorskiej metodyki prac pozwalających na konceptualizację regionalnej polityki miejskiej. Metodyka ta została stworzona na potrzeby woj. śląskiego¹, dlatego jej aplikacyjność jest największa dla regionów silnie zurbanizowanych i znajdujących się w różnych stadiach restrukturyzacji tradycyjnej bazy gospodarczej. Celem uzupełniającym opracowania jest jednocześnie przedstawienie wybranych wyników prac studialnych wykonanych z wykorzystaniem zaproponowanej metodyki w woj. śląskim.

Prezentowana ścieżka postępowania obejmuje sformułowanie:

- założeń strategicznych polityki, w tym jej misji;
- modelu polityki w trzech ujęciach – procesowym, potencjałowym i przepływowym;
- wizji;
- celów i priorytetów strategicznych oraz zasad i reguł polityki.

Jej zwieńczeniem powinno stać się opracowanie rekomendacji wdrożeniowych, które w warunkach woj. śląskiego przyjęły postać założeń do dwóch programów: regionalnego programu reurbanizacji oraz regionalnego programu metropolizacji.

Tak rozumiana regionalna polityka miejska ma swoje umocowanie w *Krajowej polityce miejskiej* [2014] oraz w tzw. wymiarze miejskim polityki spójności Unii Europejskiej. Regulacje unijne, zawarte głównie w rozporządzeniach dotyczących gospodarowania funduszami Unii Europejskiej [*Rozporządzenie ogólne* 2013; *Rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* 2013] ustaliły zakres i formy wsparcia na lata 2014–2020. Szczególnym efektem tych regulacji jest położenie nacisku na podejście zintegrowane [*Place-based...* 2013], które w praktyce wzmocnione zostało wprowadzeniem instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

¹ Koncepcja regionalnej polityki miejskiej w przedstawionej w niniejszym opracowaniu formie została przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą Nr 1971/375/IV/2014 z 28.10.2014 r.

1. Założenia strategiczne polityki

Polityka miejska woj. śląskiego jest silnie zorientowana na wzmocnienie procesu metropolizacji województwa jako regionu miejskiego. Specyficznym wyróżnikiem woj. śląskiego są cztery aglomeracje miejskie, z których Metropolia Górnośląska ma już wykształcone pewne cechy obszaru metropolitalnego. Metropolia Górnośląska z Katowicami jako stolicą regionu jest w przestrzeni krajowej postrzegana jako jedna z siedmiu aglomeracji/konurbacji tworzących krajowy system miejski o cechach metropolitalnych. Wyrazem silnej integracji śląsko-małopolskiej, głównie w układzie Metropolia Górnośląska – Krakowski Obszar Metropolitalny jest już przyjęta *Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020* [2014]. W przestrzeni woj. śląskiego da się wyraźnie odnotować procesy integracji międzyaglomeracyjnej. Dotyczy to przede wszystkim integracji Metropolii Górnośląskiej z Aglomeracją Rybnicką oraz Aglomeracją Bielsko-Bialską. Wzmocnieniu ulegają stopniowo procesy integracyjne w relacji Metropolia Górnośląska – Aglomeracja Częstochowska. Nowe lub zmodernizowane ciągi transportu drogowego, a także kolejowego wyznaczają nowe pasma rozwojowe. W orbicie aglomeracji miejskich woj. śląskiego trzeba widzieć także rozwój poszczególnych ośrodków lokalnych regionu oraz jego terenów wiejskich.

W warunkach woj. śląskiego jako regionu silnie zurbanizowanego polityka miejska musi angażować złożone, wielopodmiotowe struktury współdziałania i wpręgać w proces jej wdrażania złożone procedury komunikowania się, uruchamiania inicjatyw projektowych, montażu finansowego, planowania przestrzennego. Strategie subregionalne związane z absorpcją środków w ramach zintegrowanych inwestycji terytorialnych² są już wejściem w regionalną politykę miejską. W przypadku woj. śląskiego, gdzie programowanie to objęło wszystkie cztery subregiony mamy do czynienia z już uruchomioną polityką miejską. Tego typu regionalna polityka miejska, tworzona oddolnie wymaga wyrazistej nakładki programowej w postaci koncepcji polityki miejskiej władz regionu.

Województwo śląskie jako metropolizujący się region miejski musi być również postrzegane jako region przemysłowy i poprzemysłowy. Rozpoczęta na początku lat 90. XX w. głęboka restrukturyzacja śląskiego przemysłu, w tym towarzyszące jej intensywne procesy likwidacyjne zmieniła strukturę gospodarki województwa i bazę ekonomiczną jego miast. Wiele miast można uznać za poprzemysłowe. W części miast, głównie na obszarach zarządzanych przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną ulokowały się nowe sektory gospodarki województwa, a niektóre miasta tworzą swoją nową siłę przemysłową i pozycję w gospodarce krajowej i europejskiej.

² W woj. śląskim uruchomiono instrument ZIT zarówno dla Metropolii Górnośląskiej, jak i dla trzech pozostałych aglomeracji. W praktyce oznacza to objęcie ZIT całego terytorium regionu, podzielonego na cztery subregiony: centralny, zachodni, południowy i północny.

skiej. Zrestrukturyzowane przedsiębiorstwa tradycyjnego kompleksu przemysłowego województwa wchodzi „od nowa” na ścieżkę rozwoju (*redevelopment*). Restrukturyzacja sektorowa gospodarki województwa połączona z dostosowaniami strukturalnymi w gospodarce komunalnej i nowymi impulsami rozwojowymi generowanymi przez działania gospodarcze samorządów lokalnych daje dobrą podstawę do mówienia o rekompozycji gospodarczej i przestrzennej obszarów miejskich woj. śląskiego.

Koncepcja regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jest osadzona w jego podstawowych dokumentach programowych już przyjętych przez władze samorządowe województwa. Dotyczy to głównie *Strategii rozwoju województwa śląskiego Śląskie 2020+* [2013] oraz *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego* [2004]. Te dwa dokumenty programowe definiujące politykę rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa stały się podstawą sformułowania prezentowanych w opracowaniu rozstrzygnięć metodycznych. Istotne znaczenie „zasilające” politykę miejską województwa ma *Regionalna strategia innowacji województwa śląskiego na lata 2013–2020* [2012]. Jej kierunkowe rozwiązania i generowane tam projekty strategiczne idealnie współgrają z metropolitalnym i inteligentnym (w rozumieniu *smart development*) nastawieniem polityki miejskiej woj. śląskiego. Jako koncepcyjnie wspomagające traktowane są również różne strategie horyzontalne; sektorowe i dziedzinowe wypracowane już w regionie w różnych środowiskach profesjonalnych i przyjęte do realizacji przez władze samorządowe województwa. Na przykład dotyczy to *Strategii rozwoju systemu transportu województwa śląskiego* [2014] oraz *Programu ochrony powietrza w województwie śląskim* [2009]. Koncepcja regionalnej polityki miejskiej za podstawę jej wdrażania przyjmuje *Regionalny program operacyjny województwa śląskiego na lata 2014–2020* [2014].

Koncepcja regionalnej polityki miejskiej ma charakter strategiczny. Jej horyzont wykracza poza okres perspektywy finansowej 2014–2020. Jej podstawowe funkcje to:

- funkcja otwarcia koncepcyjnego na rzecz myślenia o zmianie strategicznej i nowej ścieżce rozwoju miejskiego uwolnionej od myślenia o łagodzeniu skutków negatywnych dostosowań strukturalnych i podtrzymywaniu dotychczasowych struktur gospodarczych;
- funkcja integracji działań składających się na rozwój miejski w wyróżnionych miejskich obszarach funkcjonalnych województwa na rzecz nowej ścieżki rozwojowej województwa;
- funkcja ukazywania „białych plam” w myśleniu o przyszłości obszarów miejskich regionu i alokacji środków rozwojowych.

W specyfice i warunkach woj. śląskiego jako obszaru postindustrialnego i zurbanizowanego, regionalna polityka miejska powinna być:

- polityką rozwoju metropolitalnego zapewniającą przyspieszenie procesu metropolizacji jako najwyższego stadium urbanizacji regionu oznaczającego wejście

województwa w fazę umiędzynarodowienia (internacjonalizacji) i coraz większe jego uczestnictwo w procesach globalizacyjnych;

- polityką rozwoju inteligentnego, opartego na nauce i kulturze, wiedzy i kreatywności, na rozwoju technologicznym i procesach innowacyjnych, zapewniając tym samym województwu budowanie i utrzymywanie przewagi konkurencyjnej w wybranych dziedzinach i branżach w przestrzeni europejskiej i w skali globalnej.

Wejście na ścieżkę rozwoju metropolitalnego zmieniającego oblicze aglomeracji miejskich regionu i rozwoju inteligentnego opartego na nowych, technologicznych i kreatywnych przedsiębiorstwach wymaga dokończenia przebudowy starej gospodarki regionu, tak aby mogła ona uruchomić od nowa procesy rozwojowe oraz reurbanizacji starych struktur zabudowy miejskiej i przemysłowej, w stopniu odblokowującym metropolizację i rozwój inteligentny.

Misją regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jako polityki strategicznej samorządu regionalnego zarówno w długim i średnim horyzoncie jest wspieranie rozwoju metropolitalnego woj. śląskiego jako regionu miejskiego. W układzie przestrzennym województwa jest to rozwój powiązanych ze sobą aglomeracji miejskich, tj. Metropolii Górnośląskiej, Aglomeracji: Częstochowskiej, Bielsko-Bialskiej i Rybnickiej wraz z ich ośrodkami lokalnymi.

W wymiarze operacyjnym polityka miejska woj. śląskiego skupia się na alokacji środków finansowych krajowych i europejskich przeznaczonych na rozwój miejski. W przypadku Metropolii Górnośląskiej odnosi się to do środków finansowych pochodzących z wymiaru miejskiego europejskiej polityki spójności. W warunkach woj. śląskiego, pozostałe aglomeracje miejskie wraz z ośrodkami lokalnymi objęte są wewnątrzregionalną alokacją środków. Centralną pozycję w operacyjnej polityce miejskiej woj. śląskiego zajmują programy wdrażające regionalną politykę miejską woj. śląskiego, tj. regionalny program reurbanizacji, regionalny program metropolizacji.

2. Model polityki

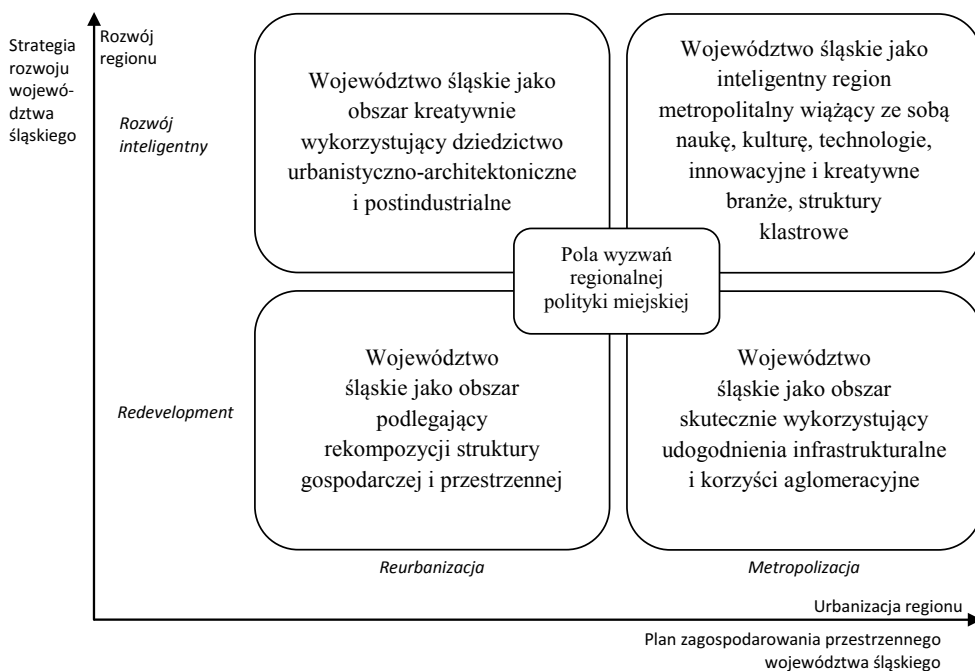
Model regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jako obszaru postindustrialnego i zurbanizowanego zawiera:

- **ujęcie procesowe**; treścią polityki jest dynamika urbanizacji i rozwoju gospodarczego województwa,
- **ujęcie potencjalowe**; treścią polityki jest zintegrowane wykorzystanie potencjału rezydencjalnego i potencjału innowacyjnego województwa,
- **ujęcie przepływowe**; treścią polityki są strumienie przepływów generowane przez zachowania podmiotów zainteresowanych rozwojem i zagospodarowaniem województwa.

Ujęcie procesowe

Ujęcie procesowe regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego opisuje dwuwymiarowa macierz przedstawiona na ryc. 1. Wymiarami macierzy są:

- urbanizacja regionu (oś pozioma) obejmująca w woj. śląskim dwa stadia tego procesu, a mianowicie: stadium reurbanizacji, którego istotną składową w warunkach regionu postindustrialnego są procesy rewitalizacyjne oraz stadium metropolizacji regionu, na które nakłada się nasilający się i słabo kontrolowany proces suburbanizacji zachodzący w Metropolii Górnośląskiej oraz w aglomeracjach miejskich wraz z ich ośrodkami lokalnymi;
- rozwój regionu (oś pionowa) zawierający dwa typy rozwoju pożądane w przestrzeni woj. śląskiego, jest to *redevelopment*, czyli ponowne wejście na ścieżkę rozwoju tradycyjnych branż województwa oraz rozwój inteligentny oparty na wiedzy i kreatywności; obydwa wymienione typy rozwoju wiąże ze sobą dążenie do zapewnienia województwu międzynarodowej i globalnej konkurencyjności globalnej.

Ryc. 1. Model regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego – ujęcie procesowe

Źródło: Opracowanie własne (ryc. 1–3).

Dynamika urbanizacji woj. śląskiego jest w ujęciu procesowym modelem traktowaną jako czynnik endogeniczny. Zakłada się, że procesy urbanizacyjne w istotnym stopniu kształtować będą zintegrowane terytorialnie procesy rozwojowe w regionie. Współzależność typów urbanizacji i typów rozwoju województwa zakreśla strategiczne pola wyzwań regionalnej polityki miejskiej.

W polu *Województwo śląskie jako obszar podlegający rekompozycji struktury gospodarczej i przestrzennej* (reurbanizacja x *redevelopment*) wyzwaniem strategicznym regionalnej polityki miejskiej jest postępująca polaryzacja struktury gospodarczej i przestrzennej zurbanizowanych obszarów. Polaryzacja ta polega na koncentracji nowych inwestycji sektora przedsiębiorstw w wyróżnionych miejscach i strefach i jednocześnie na występowaniu miejsc i stref dezinvestycji sektora przedsiębiorstw oraz zanikania aktywności i trwałej utraty miejsc pracy. Ponadto, pojawiły się nowe obszary koncentracji zabudowy mieszkaniowej o charakterze suburbanizacyjnym oraz przestrzenie dezurbanizacji w miastach. Sprostanie temu wyzwaniu wymaga przede wszystkim:

- uporządkowania przestrzennego tkanki gospodarczej woj. śląskiego – tradycyjnej i nowej gospodarki;
- koncentracji przestrzennej nowej zabudowy przemysłowej, usługowej i rezydencjalnej, w tym na głównych osiach rozwoju woj. śląskiego;
- wzmacniania skupisk innowacyjnych MŚP jako nowego filaru gospodarki woj. śląskiego;
- ograniczania degradacji obszarów zurbanizowanych, segregacji przestrzennej i społecznej oraz „rozlewającej się” suburbanizacji na przedmieściach miast i obrzeżach aglomeracji;
- uporządkowania gospodarki energetycznej obszarów miejskich ukierunkowanego na ograniczenie niskiej emisji³.

W polu *Województwo śląskie jako obszar kreatywnie wykorzystujący dziedzictwo urbanistyczno-architektoniczne i postindustrialne* (reurbanizacja x rozwój inteligentny) wyzwaniem strategicznym regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jest utrata substancji materialnej i duchowej dziedzictwa kulturowego i postindustrialnego. Inwestycje sektora przedsiębiorstw nowej gospodarki nie są lokowane w przestrzeniach dziedzictwa, co pogłębia procesy degradacyjne. Podjęcie tego wyzwania wymaga pilnego:

- wzmacniania funkcji regionalnych w centrach rdzeniowych miast woj. śląskiego wraz z odtwarzaniem atrakcyjnych przestrzeni publicznych;
- rewitalizowania struktur miejskich i poprzemysłowych na rzecz lokalizowania się nowych aktywności w usługach i wytwórczości – śląski *smart heritage*;

³ Te i kolejne czynniki wskazane w treści opracowania zostały zredagowane na podstawie wyników prac warsztatowych z komitetem sterującym oraz grupą roboczą ds. koncepcji regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego prowadzonych przez autorów w 2014 r.

- kształtowania przestrzeni miejskich w związku z wieloma stylami życia miejskiego;
- proefektywnościowego przebudowywania energetycznego gospodarki mieszkaniowej i obiektów użyteczności publicznej.

W polu *Województwo śląskie jako inteligentny obszar metropolitalny* (metropolizacja x rozwój inteligentny) wyzwaniem strategicznym regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jest radykalne zerwanie z syndromem starego regionu przemysłowego oraz wylansowanie własnej, specyficznej dla warunków śląskich, metropolitalnej ścieżki rozwoju miejskiego opartej na wiedzy i kreatywności. Wiele zabiegów łagodzących skutki restrukturyzacji starych sektorów nie uruchamiało nowych impulsów rozwojowych regionu. W mentalności elit zajmujących się regionem zachowało się przekonanie o trwałości starych struktur gospodarczych. Podjęcie tego wyzwania aspiracyjnego wymaga przede wszystkim:

- wzmocnienia siły metropolitalnej woj. śląskiego przez duże projekty infrastruktury metropolitalnej, ukierunkowanej na kreatywny kapitał ludzki (klasę metropolitalną) i sektor kultury;
- sieciowania środowisk naukowych i biznesowych rozwijających inteligentne specjalizacje regionu;
- uczestnictwa miast w rozwoju technologicznym na rzecz wysokodochodowej aktywności ekonomicznej;
- zwiększania udziału energetyki prosumenckiej w miksie energetycznym Metropolii Górnośląskiej i aglomeracji miejskich.

W polu *Województwo śląskie jako obszar skutecznie wykorzystujący udogodnienia infrastrukturalne i korzyści aglomeracyjne* (metropolizacja x *redevelopment*) wyzwaniem strategicznym regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego jest formowanie nowej infrastruktury generującej korzyści w wymiarze metropolizującym i uzyskanie skokowo rosnącej atrakcyjności biznesowej i osadniczej regionu. Większość inwestycji infrastrukturalnych zrealizowanych w ostatnim dwudziestolecium w regionie miała za zadanie usuwanie negatywnych efektów zewnętrznych, np. wysokich poziomów emisji, nieoczyszczonych ścieków, kongestii drogowej. Konieczne są inwestycje infrastrukturalne tworzące nowe pozytywne efekty zewnętrzne. Podjęcie tego wyzwania wymaga koncentracji na:

- umiędzynarodowieniu tradycyjnych aktywności gospodarczych woj. śląskiego i powstawaniu nowych, globalnych aktywności;
- terytorializacji międzynarodowego biznesu wraz z sieciami podwykonawstwa;
- podnoszeniu atrakcyjności środowisk zamieszkania na obszarze metropolitalnym i w aglomeracjach;
- skracaniu dystansów przestrzennych w warunkach wzrastającej ruchliwości społeczno-zawodowej na obszarach miejskich województwa;
- przebudowie technologicznej transportu publicznego w skali metropolitalnej i aglomeracyjnej zapewniającej jego niskoemisyjność i zrównoważoną mobilność;

- strefowaniu nowych usług spędzania czasu wolnego na obszarach wysokiej atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej oraz nowoczesnych, innowacyjnych usług dla biznesu;
- zlewniowym uporządkowaniu gospodarki wodnej w woj. śląskim.

Ujęcie potencjałowe

Ujęcie potencjałowe polityki miejskiej woj. śląskiego jest wyrażone przez współzależność i synergię potencjału rezydencjalnego i potencjału innowacyjnego. Wymiarami odzwierciedlającej to macierzy (ryc. 2) są:

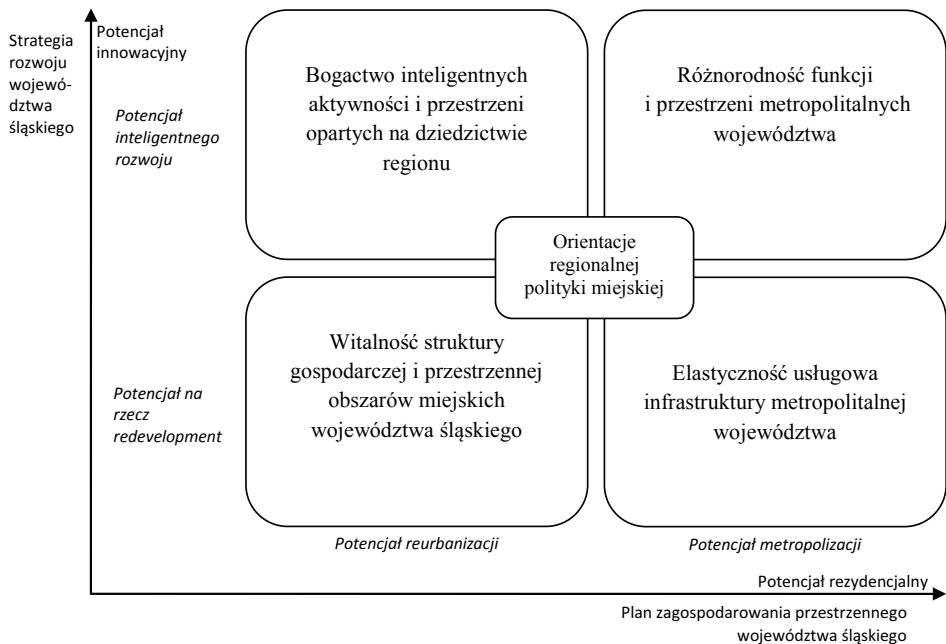
- potencjał rezydencjalny, w obrębie którego identyfikacji wymagają specyficzne czynniki i zasoby reurbanizacji obszarów zdegradowanych i zagrożonych degradacją oraz metropolizacji aglomeracji miejskich województwa;
- potencjał innowacyjny zdefiniowany odrębnie dla *redevelopment*, czyli ponownego wejścia na ścieżkę rozwoju tradycyjnych specjalizacji gospodarki śląskiej oraz dla rozwoju inteligentnego bazującego na nowych, inteligentnych specjalizacjach regionu.

Generalnymi orientacjami regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego są:

- orientacja na witalność struktury gospodarczej i przestrzennej obszarów miejskich woj. śląskiego (ukształtowana przez wzmacnianie i wykorzystanie potencjałów reurbanizacji i potencjałów na rzecz *redevelopment*), która wyraża się: produktywnością kapitału ludzkiego, innowacyjnością firm, nowymi wydarzeniami biznesowymi, naukowymi i kulturalnymi, zrewitalizowanymi przestrzeniami miejskimi i poprzemysłowymi, spójnością terytorialną Metropolii Górnośląskiej z Aglomeracjami Bielsko-Bialską i Rybnicką;
- orientacja na bogactwo inteligentnych aktywności i przestrzeni opartych na dziedzictwie regionu (osiągane dzięki zachowaniu i wykorzystaniu potencjału reurbanizacji i zaangażowaniu potencjału inteligentnego rozwoju) w formie: inteligentnych przestrzeni zurbanizowanych, koncentracji przestrzennych przemysłów kreatywnych, rozwijających się centrów i przestrzeni wyrosłych na miejscach kultu religijnego oraz dziedzictwa;
- orientacja na elastyczność usługową infrastruktury metropolitalnej województwa uzyskiwana przez kształtowanie potencjału metropolizacji aglomeracji miejskich i potencjału ścieżki rozwojowej;
- orientacja na różnorodność funkcji i przestrzeni metropolitalnych województwa kształtowana przez nowy potencjał metropolizacji i nową ścieżkę inteligentnych specjalizacji.

W ramach każdej z orientacji występują dwa typy interwencji publicznej:

- pierwszy odnosi się do kształtowania strony nakładowej,
- drugi odnosi się do kształtowania strony wynikowej.

Ryc. 2. Model regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego – ujęcie potencjałowe

Potencjał rewitalizacji struktury gospodarczej i przestrzennej woj. śląskiego tworzą inwestycje publiczne i prywatne różnych typów:

- inwestycje rozwojowe w energetyce, turystyce i rekreacji oraz w sektorze deweloperskim;
- inwestycje rozwojowe i stabilizujące ekonomicznie sektor przedsiębiorstw;
- inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną w sektorze usług komunalnych, sektorze przedsiębiorstw i sektorze gospodarstw domowych;
- inwestycje infrastrukturalne, produkcyjne i usługowe na terenach przemysłowych, w strategicznych obszarach rewitalizacji regionu;
- inwestycje rozwojowe w parkach technologicznych i przemysłowych w zrewitalizowanych obiektach i na terenach przemysłowych;
- inwestycje rozwojowe w nieruchomości w centrach miast, w tym w historycznej zabudowie;
- inwestycje infrastrukturalne, mieszkaniowe i usługowe na nowych terenach rezydencjalnych w obszarach podmiejskich i w bezpośrednim otoczeniu aglomeracji miejskich;
- inwestycje rewitalizacyjne na niewykorzystanych szlakach kolejowych.

Witalność tradycyjnej struktury gospodarczej i przestrzennej woj. śląskiego przejawia się w:

- innowacyjności sektora przedsiębiorstw, w tym w istniejących skupieniach terytorialnych i parkach przemysłowych;
- wzrastającej produktywności kapitału ludzkiego o zaawansowanych kompetencjach technologicznych i twórczych skoncentrowanego na obszarach miejskich;
- nowych aktywnościach na zrewitalizowanych terenach poprzemysłowych, kreujących trwałe miejsca pracy;
- nowych wydarzeniach biznesowych, naukowych i kulturalnych o randze krajowej i międzynarodowej wspartych inwestycjami w infrastrukturę sektora nowoczesnych usług dla biznesu, sektora badawczo-rozwojowego i sektora gospodarki kreatywnej;
- kompleksowo zrewitalizowanych przestrzeniach miejskich, w tym publicznych wraz z otaczającą je zieloną infrastrukturą;
- wzrastającej spójności terytorialnej Metropolii Górnośląskiej z Aglomeracją Rybnicką i Aglomeracją Bielską jako efekcie wykorzystania krajobrazowo-środowiskowych terenów osiedleńczych południowej strefy woj. śląskiego.

Potencjał dla inteligentnych aktywności w przestrzeniach dziedzictwa kulturowego i postindustrialnego woj. śląskiego tworzą:

- ikony architektury, urbanistyki, podnoszące atrakcyjność mieszkaniową obszarów miejskich i sprzyjające powrotom mieszkańców do centrów i starych dzielnic;
- ikony techniki i przemysłu, kreujące nowe aktywności w dziedzinie edukacji, sztuki, kultury i biznesu oraz aktywności spędzania czasu wolnego;
- wielofunkcyjne przestrzenie rekreacyjno-rozrywkowe w ramach kompozycji kulturowo-krajobrazowych i dawnych założeń pałacowo-parkowych;
- tereny leśne i zielone w obszarach aglomeracyjnych województwa, w tym Park Śląski, sprzyjające kształtowaniu zdrowego stylu życia i wzmocnieniu oferty spędzania czasu wolnego.

Na bogactwo inteligentnych aktywności wyrastających z dziedzictwa kulturowego i postindustrialnego województwa złożą się:

- inteligentne przestrzenie mieszkaniowe, usługowe i działalności kulturalnej w obiektach poprzemysłowych w centrach miast;
- przemysły kreatywne, w tym różne branże *designu* inspirowane tradycjami i produktami regionalnymi;
- zaawansowane technologicznie muzealnictwo i twórczość filmowa, wykorzystujące dziedzictwo kulturowe i postindustrialne oraz zbiory i dorobek zgromadzony w sieci muzeów w regionie;
- rozwijające się centra miejskie województwa związane z miejscami kultu religijnego i tradycji ruchu pielgrzymkowego;
- aktywności edukacyjne i kulturalno-rekreacyjne na szlakach dziedzictwa i historii regionu oraz związane z nią wydarzenia cykliczne.

Potencjał metropolizacji (różnorodności przestrzeni metropolitalnych) woj. śląskiego tworzą:

- metropolitalne przestrzenie publiczne o centralności międzynarodowej,
- przestrzenie klastrow firm i instytucji,
- powierzchnie biurowe najwyższej klasy,
- wielkopowierzchniowe przestrzenie rozrywki, handlu i usług,
- śródmiejskie strefy ekotonalne miast rdzeniowych o skoncentrowanej zabudowie apartamentowej,
- tereny podmiejskie i na obrzeżach aglomeracji miejskich o skoncentrowanej zabudowie apartamentalnej,
- dzielnice miejskie wykreowane przez nową energetykę opartą na OZE i systemach kogeneracyjnych.

Ścieżka rozwoju metropolitalnego województwa będzie się przejawiać przez:

- zaawansowane technologiczne branże specjalizacji regionalnych (medyczna – inżynieria medyczna, ICT, nowa energetyka;
- innowacyjne działalności w sferze nauki, B+R, i usług biznesowych w nowych obiektach infrastrukturalnych;
- branże sektora kultury i sektora kreatywnego;
- specjalistyczne usługi biznesowe i korporacyjne centra usług wspólnych;
- współpracę klastrową firm i instytucji;
- usługi o randze metropolitalnej zaawansowane technologicznie.

Potencjał usługowy infrastruktury metropolitalnej woj. śląskiego tworzą:

- sieć kolejowa i tramwajowa organizująca przewozy pasażerskie w transporcie zbiorowym,
- sieć małych lotnisk na obszarach miejskich woj. śląskiego;
- wewnątrzaglomeracyjne szkielety układu komunikacyjnego;
- zagospodarowane rezydencjalnie i gospodarczo tereny w otoczeniu funkcjonalnym dworców i węzłów kolejowych w obszarach miejskich woj. śląskiego;
- zmodernizowane linie kolejowe E-65 i E-30 na terenie województwa;
- inwestycje modernizacyjne w energetyce, gospodarce wodnej i systemach teleinformatycznych.

Elastyczność usługową infrastruktury metropolitalnej zapewnią:

- szybkie połączenia transportowe aglomeracji miejskich Bielska-Białej, Częstochowy i Rybnika z Metropolią Górnośląską (funkcja integracyjna) i w otwarciu na Kraków, Wrocław oraz południe Europy;
- wyższą efektywność energetyczną obszarów miejskich;
- wzrost czystości wód powierzchniowych i jakości wody pitnej;
- aktywności biznesowe wokół lotniska w Katowicach-Pyrzowicach powiązane z rosnącym ruchem pasażerskim i cargo;
- nowe tereny inwestycyjne przy węzłach w ciągach transportowych, w tym centra logistyczne o znaczeniu regionalnym i krajowym.

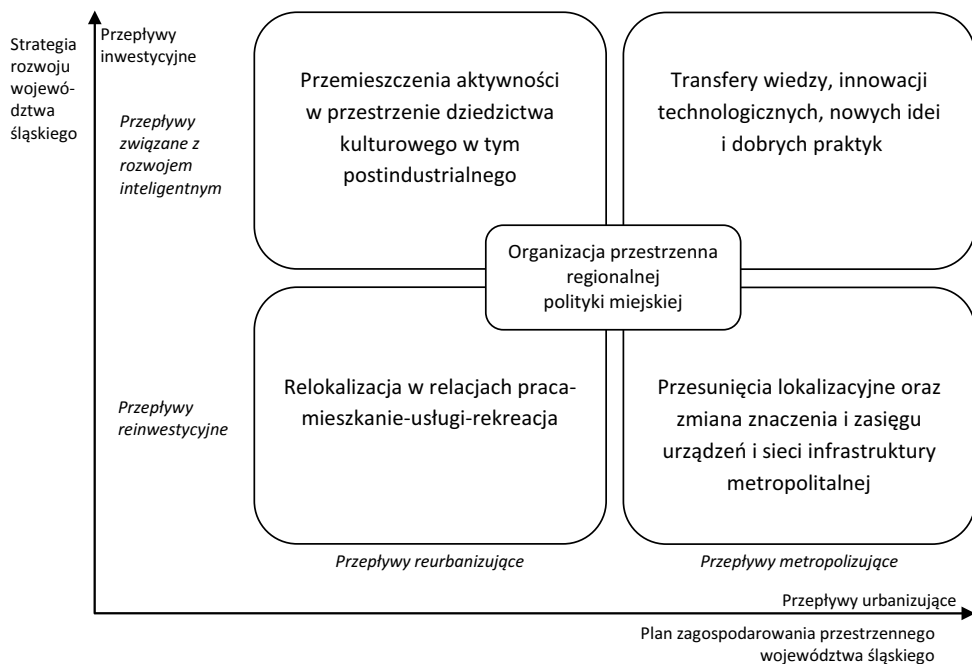
Mobilizacja i zintegrowane wykorzystanie potencjału rezydencjalnego i potencjału innowacyjnego województwa przesądzi o wysokiej skuteczności polityki miejskiej w regionie.

Ujęcie przepływowe

Ujęcie przepływowe modelu polityki miejskiej woj. śląskiego pozwala na opcjonalne ukierunkowanie zmian przestrzennych będących wynikiem decyzji inwestycyjnych i decyzji lokalizacyjnych różnych podmiotów. Podejście to można przedstawić za pomocą macierzy (ryc. 3), której wymiarami są:

- przepływy urbanizujące związane z reurbanizacją obszarów zdegradowanych i zagrożonych degradacją oraz z metropolizacją aglomeracji miejskich województwa,
- przepływy inwestycyjne związane ze ścieżką rozwojową tradycyjnych specjalizacji gospodarki śląskiej oraz nowych, inteligentnych specjalizacji regionu.

Ujęcie przepływowe modelu polityki miejskiej woj. śląskiego pozwala kształtować nową organizację przestrzenną i w efekcie zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu. Przepływy urbanizujące w przestrzeni województwa i przepływy inwestycyjne w gospodarce pozwalają na horyzontalne ujęcie polityki miejskiej.

Ryc. 3. Model regionalnej polityki miejskiej województwa śląskiego – ujęcie przepływowe

Regionalna polityka miejska ukształtuje nową organizację przestrzenną regionu opartą na mobilności ludzi w relacjach praca-mieszkanie-usługi-rekreacja i elastyczności systemów transportowych. Złagodzi skutki presji transportowej na przestrzeń regionu przy wykorzystaniu zrównoważonych form transportu zbiorowego i indywidualnego. U podstaw mobilności ludzi w relacjach praca-mieszkanie-usługi-rekreacja leżeć będą:

- relokalizacja gospodarstw domowych na nowe podmiejskie tereny rezydencjalne o wysokich walorach,
- relokalizacja gospodarstw domowych dyktowana zmianą miejsca pracy,
- codzienne podróże do pracy determinowane koncentracją miejsc pracy,
- codzienne podróże do specjalistycznych usług i handlu,
- codzienne podróże do nauki/szkół i do ośrodków akademickich,
- przemieszczenia osób na sieci ścieżek rowerowych,
- weekendowe podróże do miejsc wypoczynku na obszary turystyki i rekreacji, także związane z posiadaniem drugiego domu,
- cykliczne przemieszczanie się ludzi starszych do miejsc koncentracji usług rehabilitacyjnych i uzdrowiskowych,
- cykliczne podróże do centrów kultury wysokiej i popularnej.

Regionalna polityka miejska odtworzy i zrewaloryzuje przestrzeń regionu nadając rangę i znaczenie dziedzictwu kulturowemu i postindustrialnemu. Zmieni strukturę przestrzenną przez rozmieszczenie nowych aktywności wyrastających z tego dziedzictwa, czemu towarzyszyć będzie stworzenie warunków dostępności komunikacyjnej do rewitalizowanych obszarów. Na przemieszczenia aktywności w przestrzenie dziedzictwa kulturowego, w tym postindustrialnego złożą się:

- ruch „dośrodkowy” nowych aktywności biznesowych i kulturalnych na tereny poprzemysłowe miast rdzeniowych Metropolii Górnośląskiej i centrów aglomeracyjnych;
- ruch „dośrodkowy” nowych aktywności turystycznych i kulturalnych na tereny dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;
- ruch pielgrzymkowy skoncentrowany w miejscach kultu religijnego o znaczeniu regionalnym, krajowym i światowym;
- nowe aktywności społecznościowe i wydarzenia realizowane w miejscach symbolicznych związanych z historią i tradycją regionu.

Regionalna polityka miejska zmieni układ osi i centrów rozwoju dzięki zmasowanym przepływowi wiedzy, innowacji, nowych idei i dobrych praktyk. Powstanie nowa organizacja przestrzenna regionu, której głównymi składnikami będą centra biznesu, centra kreacji wiedzy i innowacji, centra kultury i sztuki. Na przepływy wiedzy i innowacji technologicznych, nowych idei i dobrych praktyk złożą się:

- wymiana wiedzy i informacji w ramach międzynarodowej współpracy akademickiej i realizacji wspólnych projektów;
- przepływy wiedzy i kompetencji między uczelniami, jednostkami badawczymi i biznesem na rzecz projektów rozwojowych;

- absorpcja technologii przez globalizujące się rodzime firmy regionu;
- masowy napływ technologii ICT i gotowych produktów cyfrowych umożliwiający cyfryzację biznesu, gospodarstw domowych i relacji społecznych;
- przepływy technologiczne w budownictwie pasywnym oraz nowej energetyce;
- uczestnictwo przedsiębiorstw tradycyjnych sektorów w transferze i łańcuchach technologicznych, szczególnie w branżach specjalizacji gospodarczej regionu (konfigurowanie technologii);
- napływ firm innowacyjnych i kadry specjalistów do sektora technologicznego;
- przepływ „dośrodkowy” firm handlu produktami specjalistycznymi i luksusowymi;
- nowe aktywności biznesowe i kongresowe realizowane w wielofunkcyjnych hotelach wysokiej klasy.

Regionalna polityka miejska wzmocni istniejące węzły metropolitalnej infrastruktury transportowej oraz centra usług metropolitalnych. Zwiększeniu ulegnie stopień dostępności do kluczowych centrów oraz zasięg obsługi metropolitalnej. Organizacja przestrzenna regionu zyska na spójności terytorialnej przez metropolizację infrastruktury i usług we wszystkich aglomeracjach. Na przesunięcia lokalizacyjne oraz zmianę znaczenia i zasięgu urzędzeń i sieci infrastruktury metropolitalnej złożą się:

- realokacja inwestycji publicznych ukierunkowana na zbudowanie nowego szkieletu drogowego aglomeracji miejskich;
- przebudowa węzłów na głównych ciągach drogowych obszarów miejskich regionu zmieniająca potoki ruchu transportowego;
- koncentracja infrastruktury usług biznesowych i finansowych w centrach miast i przy zjazdach śródmiejskich dróg przelotowych o parametrach dróg ekspresowych, w strefach wysokiej klasy powierzchni biurowych;
- koncentracja przestrzenna infrastruktury akademickiej w istniejących kampusach uniwersyteckich;
- przepływy innowacji technologicznych modernizujących infrastrukturę komunalną na obszarach wysokiej koncentracji ludności;
- nasywanie przestrzeni miejskich małymi hotelami, kreujące przestrzeń metropolitalną;
- przenoszenie aktywności handlowych i rozrywkowych w ramach kształtującej się regionalnej sieci wielofunkcyjnych centrów handlu, rozrywki i rekreacji na obrzeżach miast;
- przepływ usług specjalistycznych związanych ze zdrowiem i rekreacją na obrzeża miast i aglomeracji do miejsc o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych;
- obrót nieruchomościami w enklawach rezydencjalnego budownictwa miejskiego na styku z przestrzeniami parkowymi i leśnymi;
- obrót nieruchomościami związanymi z osiedlami deweloperskimi wraz z centrami handlu i usług na obrzeżach miast i w strefach podmiejskich Metropolii Górnośląskiej i Aglomeracjach: Bielsko-Bialskiej, Częstochowskiej i Rybnickiej.

W wyniku wielorakich przepływów stopniowo kształtuje się nowa organizacja przestrzenna obszarów miejskich woj. śląskiego. W ramach nowej organizacji przestrzennej widoczne są zjawiska pozytywne polegające na zagospodarowaniu nowych lub odnowionych przestrzeni, jak i negatywne dotyczące głównie rozpraszania zabudowy i presji urbanizacyjnej na tereny przyrodniczo cenne. Polityka miejska regionu może sprzyjać lepszej organizacji przestrzennej jego obszarów miejskich pod warunkiem trafnego rozpoznania już zaistniałych zdarzeń i zjawisk.

3. Wizja metropolizacji i reurbanizacji woj. śląskiego

Wizja rozwoju obszarów miejskich woj. śląskiego akcentuje silnie wymiar metropolizacyjny procesów urbanizacji zachodzących we wszystkich aglomeracjach regionu. Centralne miejsce w procesach metropolizacji zajmuje Metropolia Górnośląska, która już dziś jest w stanie uruchomić procesy metropolizacji pozycjonujące ją jako obszar metropolitalny rangi krajowej. Procesy metropolizacji Metropolii Górnośląskiej sprzyjają wzmocnieniu metropolizacji pozostałych trzech aglomeracji miejskich regionu. Wizja metropolizacji obszarów miejskich woj. śląskiego jest wizją województwa jako regionu metropolitalnego. Metropolizacja staje się ważnym czynnikiem rozwoju także ośrodków lokalnych regionu. Z metropolizacją obszarów miejskich woj. śląskiego związana jest ich reurbanizacja. Reurbanizacja, w tym rewitalizacja jest traktowana jako warunek i czynnik wspierający metropolizację. Wybicie się regionu na metropolitalność wymaga przemyślanej ścieżki reurbanizacji programowanej z poziomu samorządu województwa.

Wielowymiarową wizję metropolizacji i reurbanizacji woj. śląskiego tworzą:

- przestrzenie o wysokich wartościach,
- działalności o wysokim potencjale innowacyjnym oraz
- procesy wzmacniające rozwój obszarów miejskich.

W ramach każdego wymiaru wyróżnia się następujące składowe: dziedzictwo kultury, infrastruktura, struktura gospodarcza i rozwój inteligentny. Ujęcie wizji rozwoju obszarów miejskich woj. śląskiego przez przestrzenie, działalności i procesy odzwierciedla trzy ujęcia modelowe polityki miejskiej regionu. Składowe wizji odpowiadają poszczególnym ćwiartkom macierzy we wszystkich trzech ujęciach; tj.: procesowym, potencjałowym i przepływowym. Wypracowany zapis wizji metropolizacji i reurbanizacji woj. śląskiego przedstawiono w tab. 1. Pożądanym, finalnym „produktem” polityki miejskiej województwa powinny być nowe i/lub zrewitalizowane przestrzenie metropolitalne i w efekcie nowa organizacja przestrzenna obszarów miejskich. To wymaga wyobraźni co do nowych aktywności, które warto i można instalować w przestrzeniach obszarów miejskich województwa i nowych procesów, które trzeba będzie kontrolować w ramach różnych działań prorozwojowych.

Wizja metropolizacji i reurbanizacji woj. śląskiego

Składowe wizji	Przestrzenie o wysokich wartościach	Działalności o wysokim potencjale innowacyjnym	Procesy wzmacniające rozwój obszarów miejskich
Struktura gospodarcza	<p>W odniesieniu do struktury gospodarczej wizję metropolizacji woj. śląskiego, w ujęciu przestrzennym współtworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przestrzenie zrestrukturyzowanego przemysłu, - nowe przestrzenie i strefy przemysłowe globalnych przedsiębiorstw, - przestrzenie wielokoprowierzchniowego handlu, - terytorialne skupienia przedsiębiorstw/klastry, - przestrzenie centrów logistycznych, - przestrzenie biurowe, specjalistycznych usług finansowych i biznesowych. 	<p>W ujęciu aktywnościowym wizję metropolizacji woj. śląskiego w zakresie struktury gospodarczej wyznaczają:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tradycyjne branże przemysłowe o międzynarodowej konkurencyjności, - zgrupowania firm przemysłu samochodowego zorientowanych na rynek globalny, - zgrupowania przedsiębiorstw krajowych i biznesu międzynarodowego w KSSE, - międzynarodowe przedsiębiorstwa handlowo-dystrybucyjne i logistyczne, - sektor zaawansowanych usług biznesowych, w tym finansowych, - przedsiębiorstwa rynku nieruchomości i sektora deweloperskiego. 	<p>Kluczowymi procesami skoncentrowanymi na rekonstrukcji struktury gospodarczej, wzmacniającymi vitalność obszarów miejskich są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - terytorializacja wielkich przedsiębiorstw i wzbogacanie tkanki gospodarczej regionu; nowe łańcuchy wartości, - internacjonalizacja gospodarki woj. śląskiego, - restrukturyzacja technologiczna tradycyjnych branż przemysłowych, - wzrost nasycenia obszarów zurbanizowanych regionu przedsiębiorstwami usług specjalistycznych, - procesy inwestycyjno-lokalizacyjne realizowane przez sektor deweloperski.
Dziedzictwo kultury	<p>W ujęciu przestrzennym wizję metropolizacji woj. śląskiego współtworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - centra miast historycznych, założenia pałacowo-parkowe, wille, zespoły kamienic, - zespoły dzielnic (zabudowy mieszkaniowej i usługowej) o wysokiej historycznej wartości architektoniczno-urbanistycznej, - przestrzenie dziedzictwa postindustrialnego; ikony architektury przemysłowej, - przestrzenie sakralne. 	<p>W ujęciu aktywnościowym wizję metropolizacji woj. śląskiego w zakresie dziedzictwa kultury wyznaczają:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działalność muzyczna inspirowana dziedzictwem kultury regionu, - <i>design</i> bazujący na dorobku i tradycjach kultury architektonicznej i plastycznej regionu, - wielkie wydarzenia artystyczne odwołujące się do historii i kultury regionu, - skupiska małych firm innowacyjnych łączących działalność kulturalną i gospodarczą w obiektach i przestrzeniach dziedzictwa kultury. 	<p>Kluczowymi procesami skoncentrowanymi na obszarze dziedzictwa kultury, wzmacniającymi vitalność obszarów miejskich są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa centrów miast i kreowanie funkcji centralnych w dzielnicach śródmiejskich, - rewitalizacja zabytkowych zespołów dzielnic miejskich, połączona z kreacją sieci przestrzeni publicznych, - nadawanie funkcji kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych obiektom poprzemysłowym, - rewitalizacja przestrzeni dziedzictwa religijnego jako integralnych składowych przestrzeni miejskich.

Składowe wizji	Przestrzenie o wysokich wartościach	Działalności o wysokim potencjale innowacyjnym	Procesy wzmacniające rozwój obszarów miejskich
Rozwój inteligentny	<p>W odniesieniu do rozwoju inteligentnego wizję metropolizacji woj. śląskiego, w ujęciu przestrzennym współtworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przestrzenie parków i inkubatorów technologicznych oraz targowo-wystawiennicze, - przestrzenie uniwersyteckie, centra nauki i centra badawczo-rozwojowe, - przestrzenie usług zdrowotnych – duże kompleksy szpitalne, rehabilitacyjne i uzdrowiskowe, - przestrzenie/strefy kultury, w tym z wykorzystaniem dziedzictwa postindustrialnego. 	<p>W ujęciu aktywnościowym wizję metropolizacji woj. śląskiego w zakresie rozwoju inteligentnego wyznaczają:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intelektualna aktywność przedsiębiorcza, - firmy innowacyjne przygotowujące technologie i produkty specjalistycznych usług medycznych – robotyka medyczna, stenty, sztuczne narządy, komórki macierzyste i inne, - firmy technologiczne sektora energetycznego, - przedsiębiorczość transferu technologii, - wzornictwo przemysłowe (<i>designing</i>), - energetyka prosumencka w obszarach miejskich, - przemysły kreatywne wyrosłe na kulturze, - przemysł produktów turystyki. 	<p>Kluczowymi procesami skoncentrowanymi na rozwoju inteligentnym, wzmacniającymi vitalność obszarów miejskich są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - komercjalizacja własności intelektualnej, - inkubowanie przedsiębiorczości technologicznej – nowa generacja przedsiębiorstw przemysłowych, - sieciowanie współpracy przedsiębiorstw, sektora nauki i jednostek samorządu terytorialnego, - dywersyfikacja bazy ekonomicznej miast przemysłowych i poprzemysłowych, - integracja ekosystemów innowacji, - rekreacja przestrzeni miejskich.
Infrastruktura	<p>W odniesieniu do infrastruktury wizję metropolizacji woj. śląskiego, w ujęciu przestrzennym współtworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przestrzenie wysokiej atrakcyjności lokalizacyjnej wokół węzłów i urządzeń infrastruktury transportowej – szynowej, drogowej, wodnej i lotniczej, w tym przede wszystkim przestrzenie otaczające lotnisko w Pyrzowicach i jego połączenie z głównymi ośrodkami, lotniska lokalne, węzeł autostradowy Sośnica A1-A4, 	<p>W ujęciu aktywnościowym wizję metropolizacji woj. śląskiego w zakresie infrastruktury wyznaczają:</p> <ul style="list-style-type: none"> - centra logistyczne i dystrybucyjno-handlowe, parki biznesu, - działalności deweloperskie ukierunkowane na sektor hotelarsko-restauracyjny, powierzchnie biurowe i mieszkaniowe w nowych strefach biznesowych, - niskoemisyjne, zrównoważone systemy transportu publicznego, - usługi zapewniające uruchamianie innowacyjnych przedsięwzięć transportowych, 	<p>Kluczowymi procesami skoncentrowanymi na infrastrukturze, wzmacniającymi vitalność obszarów miejskich są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa szkieletu drogowego Metropolii Górnośląskiej i aglomeracji miejskich Bielska-Białej, Częstochowy i Rybnika wraz z ośrodkami lokalnymi, - rewitalizacja miejskich przestrzeni publicznych w związku z rozbudową metropolitalnego systemu transportowego, - rewitalizacja linii kolejowych z dostosowaniem ich do intensywności procesów urbanizacji i rozwoju aktywności w rekreacji i turystyce,

Składowe wizji	Przestrzenie o wysokich wartościach	Działalności o wysokim potencjale innowacyjnym	Procesy wzmacniające rozwój obszarów miejskich
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - przestrzenie transportowe zapewniające wysoką mobilność wewnątrz aglomeracji miejskich – zintegrowane węzły przesiadkowe, szybkie koleje miejskie, obwodnice miast i ringi aglomeracyjne oraz dołączalność z innymi ośrodkami metropolitalnymi, w tym z Krakowem, - przestrzenie transportowe pozwalające wykorzystać atrakcyjność turystyczną regionu: Bielsko Biala – Cieszyn, Bielsko Biala – Żywiec, itp. - przestrzenie nowej energetyki (OZE) – wyspy i platformy energetyczne, - przestrzenie parkowe, wielofunkcyjne o znaczeniu ponadlokalnym – Park Śląski, parki krajobrazowe, parki linearne w korytarzach ekologicznych, arboreta i ogrody botaniczne. 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywności turystyczno-rekreacyjne wraz z obsługą logistyczną ruchu turystycznego, - przedsiębiorstwa technologiczne nowej energetyki, - usługi środowiskowej oceny innowacyjnych rozwiązań technologicznych w infrastrukturze transportowej, energetycznej i innej, - działalność naukowa i edukacyjna na rzecz zachowania bioróżnorodności regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> - technologiczna przebudowa infrastruktury energetycznej obszarów zurbanizowanych o największej koncentracji ludności, - technologiczna przebudowa infrastruktury środowiskowej Metropolii Górnośląskiej i aglomeracji miejskich Bielska-Białej, Częstochowy i Rybnika wraz z ośrodkami lokalnymi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników prac warsztatowych z komitetem sterującym oraz grupą roboczą ds. koncepcji regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego prowadzonych w 2014 r.

4. Cele i priorytety strategiczne oraz zasady i reguły polityki

W wyniku przeprowadzenia opisanego powyżej postępowania metodycznego i studialnego sformułowano cele i priorytety strategiczne (regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego) oraz zasady i reguły polityki. Podstawą formułowania celów i priorytetów strategicznych były:

- wyzwania oraz
- wizja metropolizacji i reurbanizacji woj. śląskiego, wyprowadzone z trójskładowego modelu regionalnej polityki miejskiej. Układ celów strategicznych i priorytetów przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2

Układ celów i priorytetów regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego

Cele strategiczne regionalnej polityki miejskiej	Metropolizacja i reurbanizacja jako podstawa identyfikacji priorytetów regionalnej polityki miejskiej
Cel strategiczny 1. Zaawansowana rekompozycja tradycyjnych struktur gospodarczych i przestrzennych woj. śląskiego zwiększająca witalność i mobilność społeczną.	Priorytet strategiczny 1. Strefy usług wyższego rzędu podnoszące wartość rekonponowanych przestrzeni.
Cel strategiczny 2. Nowa ścieżka rozwojowa obszarów miejskich woj. śląskiego kreatywnie wykorzystujących dziedzictwo kulturowe i postindustrialne województwa.	Priorytet strategiczny 2. Wielofunkcyjne „parki” dziedzictwa kulturowego i postindustrialnego wraz z nową architekturą i rozwiązaniami urbanistycznymi.
Cel strategiczny 3. Nowa ścieżka rozwoju obszarów miejskich woj. śląskiego uformowana przez integrację nauki, kultury, technologii i biznesu.	Priorytet strategiczny 3. Inteligentne dzielnice miejskie.
Cel strategiczny 4. Zaawansowane procesy metropolizacji na obszarze woj. śląskiego wzmacniane nowoczesną infrastrukturą.	Priorytet strategiczny 4. Strefy urbanizacji zintegrowane infrastrukturą metropolitalną.

Źródło: Opracowanie własne (tab. 2 i 3).

Cele strategiczne zostały zdekomponowane na cele operacyjne. Celom strategicznym przyporządkowano zasady strategiczne. Natomiast do celów operacyjnych przypisano reguły operacyjne prowadzenia polityki (tab. 3.). Postanowienia te respektują zasady krajowej polityki miejskiej, w szczególności zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego.

Tabela 3

Cele, zasady i reguły prowadzenia regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego

Cele polityki	Zasady strategiczne i reguły operacyjne prowadzenia polityki
Cel strategiczny 1. Zaawansowana rekompozycja tradycyjnych struktur gospodarczych i przestrzennych woj. śląskiego zwiększająca witalność i mobilność społeczną.	Zasada strategicznego partnerstwa wielodziedzinowego organizacji sektorów: publicznego, prywatnego i obywatelskiego.
Cel operacyjny 1.1. Zagospodarowane duże obszary terenów przemysłowych i odzyskanych po odpadach przemysłowych.	Reguła koncentracji działań na „strefach wrażliwych”.

Cele polityki	Zasady strategiczne i reguły operacyjne prowadzenia polityki
Cel operacyjny 1.2. Kompleksowo przebudowane i odnowione substandardowe zespoły i osiedla mieszkaniowe.	Reguła koncentracji działań rewitalizacyjnych na dużych obszarach zdegradowanych metropolii i aglomeracji miejskich regionu wraz z ośrodkami lokalnymi.
Cel strategiczny 2. Nowa ścieżka rozwojowa obszarów miejskich woj. śląskiego kreatywnie wykorzystujących dziedzictwo kulturowe i postindustrialne województwa.	Zasada strategicznej współpracy samorządów terytorialnych i różnorodności rozwiązań instytucjonalnych z udziałem partnerów społecznych i biznesowych.
Cel operacyjny 2.1. Nowe aktywności w przestrzeniach dziedzictwa kulturowego woj. śląskiego.	Reguła kształtowania tożsamości metropolitalnej województwa.
Cel operacyjny 2.2. Nowe aktywności w przestrzeniach postindustrialnych woj. śląskiego.	Reguła różnorodności funkcjonalnej wykorzystania dziedzictwa kulturowego województwa.
Cel strategiczny 3. Nowa ścieżka rozwoju obszarów miejskich woj. śląskiego uformowana przez integrację nauki, kultury, technologii i biznesu.	Zasada strategicznego partnerstwa wielodziedzinowej organizacji sektorów: publicznego, prywatnego i obywatelskiego.
Cel operacyjny 3.1. Zaawansowana metropolizacja w przestrzeniach aglomeracji miejskich woj. śląskiego.	Reguła specjalizacji ośrodków i obszarów funkcjonalnych miast w ramach inteligentnych specjalizacji województwa.
Cel operacyjny 3.2. Inteligentne specjalizacje gospodarki śląskiej ukształtowane w węzłach i skupiskach.	Reguła wielowymiarowej odporności miast na zagrożenia i kryzysy.
Cel strategiczny 4. Zaawansowane procesy metropolizacji na obszarze woj. śląskiego wzmacniane nowoczesną infrastrukturą.	Zasada strategicznej współpracy samorządów terytorialnych i różnorodności rozwiązań instytucjonalnych z udziałem partnerów społecznych i biznesowych.
Cel operacyjny 4.1. Wysoka atrakcyjność centralnych przestrzeni miejskich woj. śląskiego.	Reguła spójności infrastruktury regionu metropolitalnego.
Cel operacyjny 4.2. Strefy lokalizacji sektora technologicznego i innowacyjnych MŚP na węzłach infrastruktury metropolitalnej.	Reguła koncentracji przestrzennej przedsiębiorstw sektora technologicznego i innowacyjnych MŚP, zgodnie z inteligentną specjalizacją województwa.

5. Rekomendacje dotyczące wdrażania polityki

Przedstawione we wcześniejszych częściach kroki metodyczne pozwoliły, w ramach prac z liderami opinii zaangażowanymi przez samorząd woj. śląskiego, na stworzenie ram koncepcyjnych regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego. Zwieńczeniem tego postępowania jest sformułowanie rekomendacji wdrożeniowych.

Mając na uwadze wyniki prac, proponuje się wdrażanie regionalnej polityki miejskiej woj. śląskiego za pomocą dwóch programów, a mianowicie:

- regionalnego programu reurbanizacji,
- regionalnego programu metropolizacji.

Obydwa programy wpisują się w priorytety strategiczne polityki miejskiej woj. śląskiego.

Regionalny program metropolizacji koncentruje się na przyszłej międzynarodowej specjalizacji gospodarczej województwa, której załączkiem są wyznaczone w *Regionalnej strategii innowacji* specjalizacje inteligentne. Międzynarodowa, inteligentna specjalizacja regionu koresponduje w wymiarze miejskim z metropolizacją regionu opartą na potencjałach Metropolii Górnośląskiej oraz aglomeracji miejskich regionu. Międzynarodowa specjalizacja buduje pozycję gospodarki województwa i uruchamia procesy metropolizacji w rdzeniowych miastach regionu. Z kolei nowoczesna infrastruktura i przestrzenie przygotowane do wymogów współczesnej gospodarki wiedzy i gospodarki kreatywnej pozwalają na rozwinięcie już załączkowo obecnych i nowych funkcji metropolitalnych tych miast. Kluczowym zadaniem regionalnego programu metropolizacji jest skupianie i kojarzenie ze sobą strategicznych projektów realizujących ideę rozwoju inteligentnego i metropolitalnego regionu oraz przygotowanie mechanizmów generowania nowych inteligentnych i metropolizujących projektów strategicznych. Inteligentne i metropolitalne projekty strategiczne zostały już w części ujawnione i wpisane w kontrakt terytorialny dla woj. śląskiego oraz regionalny program operacyjny na lata 2014–2020.

Regionalny program reurbanizacji obszarów miejskich woj. śląskiego skupia się na rewitalizacji strategicznych przestrzeni miejskich, głównie śródmiejskich oraz na rewitalizacji strategicznych terenów poprzemysłowych. Termin *przestrzenie/tereny strategiczne* sugeruje, że chodzi o miejsca ważne z punktu widzenia rozwoju miast, ale też podkreśla wagę oceny i selekcji pomysłów i projektów rewitalizacyjnych w specyfice woj. śląskiego, w którym „nawis” spraw rewitalizacyjnych może przytłoczyć inne ważne kwestie regionalne. Rewitalizacja w woj. śląskim jest kwestią regionalną i krajową. Wielka akcja rewitalizacyjna wsparta Narodowym Planem Rewitalizacji nie może rozgrywać się jedynie na linii program rządowy – samorządy lokalne. Rewitalizacja wymaga uporządkowania regionalnego polegającego na:

- uwzględnieniu skali regionalnej i aglomeracyjnej oraz ciągłości przestrzennej rewitalizowanych obszarów ponad granicami miast,
- podporządkowaniu rewitalizacji priorytetom polityki miejskiej województwa.

Prezentowane programy są współzależne. Rdzeniem programu reurbanizacji jest rewitalizacja, która powinna być skojarzona z metropolizacją i rozwojem inteligentnym. Wielkie dziedzictwo kulturowe i industrialne woj. śląskiego jest dobrym tworzywem do budowania inteligentnej gospodarki i funkcji metropolitalnych. Rewitalizacja nie może być sprowadzona jedynie do polepszenia lokalnych warunków funkcjonowania miast i poprawy warunków życia. Powinna dać efekt regionalny.

Podstawowe zadanie regionalnego programu reurbanizacji plasuje się w obszarze sterowania procesami rewitalizacji na rzecz uzyskania efektów w recompozycji przestrzennej woj. śląskiego jako regionu metropolitalnego.

Obydwa regionalne programy wdrażające politykę miejską woj. śląskiego mają dobre oparcie w priorytetach i celach *Krajowej polityki miejskiej* [2014] oraz *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030* [2012]. Ich tematyka jest uwzględniona w wielu wątkach tematycznych projektu *Krajowej polityki miejskiej*. W specyficie woj. śląskiego obydwie programy, tj. program metropolizacji i program reurbanizacji, umożliwiają koncentrację działań wdrożeniowych podejmowanych z poziomu wojewódzkiego oraz ogniskowanie współdziałania jednostek samorządu terytorialnego i zawiązywanie partnerstw w priorytetowych dziedzinach rozwoju obszarów miejskich regionu.

Koncepcja regionalnej polityki miejskiej inicjuje budowanie programów wdrożeniowych, o kształcie zarysowanym w aneksie 1., przez:

- ustalenie priorytetów przestrzennych jako miejsc koncentracji interwencji władzy publicznej;
- dokonanie wyboru typów przestrzeni jako potencjalnych obszarów wsparcia przez projekty;
- uruchomienie inicjatywy generowania strategicznych projektów regionalnych i/ lub wiązek projektów zintegrowanych przestrzennie (megaprojektów);
- sformułowanie kryteriów selekcji projektów wspieranych środkami publicznymi.

Zakończenie

W opracowaniu przedstawiono metodykę postępowania ukierunkowaną na identyfikację idei i orientacji strategicznej interwencji samorządu województwa w rozwój obszarów miejskich regionu. Procedurę metodyczną zilustrowano przykładem jej zastosowania dla woj. śląskiego. Operacyjnie koncepcja ta, w warunkach woj. śląskiego, przekłada się na dwa programy wdrożeniowe, tj. regionalny program reurbanizacji oraz regionalny program metropolizacji. Dla ich powodzenia, w perspektywie regionalnej, istotne będzie uruchomienie pakietu strategicznych projektów regionalnych. Dalsze działania wymagają dialogu władz samorządu województwa z samorządami lokalnymi, który skupi się na poszukiwaniu konsensusu dotyczącego przestrzeni wspólnego inwestowania i współpracy gmin na rzecz projektów strategicznych w ramach funkcjonalnych obszarów miejskich województwa. Koncepcyjne opracowanie regionalnej polityki miejskiej powinno znaleźć odzwierciedlenie w procedurach związanych z wdrażaniem *Regionalnego programu operacyjnego województwa śląskiego na lata 2014–2020*. Jest także wykorzystywane do aktualizacji *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego*.

Podziękowania

Prace koncepcyjne i studialne związane z przedstawionymi treściami były prowadzone na zamówienie Zarządu Województwa Śląskiego w latach 2013-2014.

Literatura

- Barber B. R., 2014, *Gdyby burmistrzowie rządili światem*. Warszawskie Wyd. Literackie MUZA, Warszawa.
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich, 2007, przyjęta z okazji nieformalnego spotkania ministrów w sprawie rozwoju miast i spójności terytorialnej w Lipsku 24–25 maja 2007.
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030, 2012, MRR, Warszawa.
- Krajowa polityka miejska, 2014, projekt, wersja I, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.
- Miasta jutra. Wyzwania, wizje, rozwiązania, 2011, Unia Europejska.
- Place-based Territorially Sensitive and Integrated Approach, 2013, MRR, Warszawa.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego, 2004, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Program ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy stężenie substancji w powietrzu, 2009 z późn. zm., Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Regionalna strategia innowacji województwa śląskiego na lata 2013–2020, 2012, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Regionalny program operacyjny województwa śląskiego na lata 2014–2020, 2014, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1301/2013 z 17 grudnia 2013 w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006.
- Strategia rozwoju Polski Południowej do roku 2020, 2014, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.
- Strategia rozwoju systemu transportu województwa śląskiego, 2014, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Strategia rozwoju województwa śląskiego Śląskie 2020+, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice.
- Time To Think Urban, 2013, UN-HABITAT, 24th Session Governing Council, Nairobi.

Struktura regionalnych programów wdrażających
regionalną politykę miejską woj. śląskiego

	Regionalny program reurbanizacji	Regionalny program metropolizacji
Cele strategiczne	Cel strategiczny 1. Zaawansowana rekompozycja tradycyjnych struktur gospodarczych i przestrzennych woj. śląskiego zwiększająca witalność i mobilność społeczną.	Cel strategiczny 3. Nowa ścieżka rozwoju obszarów miejskich woj. śląskiego uformowana przez integrację nauki, kultury, technologii i biznesu.
Cele operacyjne	Cel operacyjny 1.1. Zagospodarowane duże obszary terenów poprzemysłowych i odzyskanych po odpadach przemysłowych.	Cel operacyjny 3.1. Zaawansowana metropolizacja w przestrzeniach aglomeracji miejskich woj. śląskiego.
Priorytety przestrzenne	Duże tereny poprzemysłowe i ich skupiska.	Przestrzenie metropolitalne aglomeracji miejskich regionu.
Przestrzenne obszary wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Tereny poprzemysłowe zdegradowane przez działalność przemysłową. – Tereny poprzemysłowe przekraczające granice miast. – Tereny poprzemysłowe utrwalające stereotyp postrzegania regionu jako regionu schyłkowego. – Tereny poprzemysłowe wynikające z toczących się procesów schyłkowych i likwidacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Metropolitalne centra miast. – Strefy kultury, rozrywki i rekreacji. – Centra życia akademickiego. – Przestrzenie rezydencjalne klasy metropolitalnej.
Cele operacyjne	Cel operacyjny 1.2. Kompleksowo przebudowane i odnowione substandardowe zespoły i osiedla mieszkaniowe.	Cel operacyjny 3.2. Inteligentne specjalizacje gospodarki śląskiej ukształtowane w węzłach i skupiskach.
Priorytety przestrzenne	Substandardowe zespoły i osiedla mieszkaniowe.	Przestrzenie kreatywnej przedsiębiorczości i inteligentnego biznesu.
Przestrzenne obszary wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Schyłkowe zespoły dzielnic miejskich o utraconej wartości użytkowej. – Zdegradowane dzielnice i zespoły dzielnic miejskich położone w sąsiedztwie dużych terenów poprzemysłowych. – Zwarte przestrzenie miejskie, które trwale utraciły napędowe czynniki rozwoju. – Duże obszary miejskie zdeintegrowane funkcjonalnie i zdegradowane przestrzennie i środowiskowo pod wpływem eksploatacji górniczej i hutnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Klastry inteligentnych specjalizacji gospodarki śląskiej. – Inteligentne dzielnice biznesu wraz z zaawansowanymi usługami oraz przestrzeniami życia i rekreacji. – Dzielnice akademickie wraz z infrastrukturą przedsiębiorczości intelektualnej. – Strefy integracji sztuki, technologii i biznesu dla rozwoju przemysłów kreatywnych.

	Regionalny program reurbanizacji	Regionalny program metropolizacji
Cele strategiczne	Cel strategiczny 2. Nowa ścieżka rozwojowa obszarów miejskich woj. śląskiego kreatywnie wykorzystujących dziedzictwo kulturowe i postindustrialne województwa.	Cel strategiczny 4. Zaawansowane procesy metropolizacji na obszarze woj. śląskiego wzmacniane nowoczesną infrastrukturą.
Cele operacyjne	Cel operacyjny 2.1. Nowe aktywności w przestrzeniach dziedzictwa kulturowego woj. śląskiego.	Cel operacyjny 4.1. Wysoka atrakcyjność centralnych przestrzeni miejskich woj. śląskiego.
Priorytety przestrzenne	Przestrzenie dziedzictwa kulturowego.	Wyposażenie infrastrukturalne przestrzeni centralnych aglomeracji miejskich regionu.
Przestrzenne obszary wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Zabytkowe układy urbanistyczno-architektoniczne starych, degradujących się osiedli patronackich, dzielnic i zespołów dzielnic. – Historyczne centra miast. – Miejsca i przestrzenie związane z kultem religijnym różnych wyznań, w tym m.in. nekropolie. – Założenia pałacowo-parkowe, w tym rezydencje rodów przemysłowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wyspecjalizowana infrastruktura zapewniająca międzynarodową łączalność w transporcie powietrznym, drogowym i kolejowym. – Transport metropolitalny wewnątrz aglomeracji miejskich regionu i międzyaglomeracyjny. – Szybka kolej regionalna i szynowe połączenia wewnątrzaglomeracyjne. – Technologie <i>big data</i> i audiowizualne w komunikacji społecznej.
Cele operacyjne	Cel operacyjny 2.2. Nowe aktywności w przestrzeniach postindustrialnych woj. śląskiego.	Cel operacyjny 4.2. Strefy lokalizacji sektora technologicznego i innowacyjnych MŚP na węzłach infrastruktury metropolitalnej.
Priorytety przestrzenne	Przestrzenie dziedzictwa postindustrialnego.	Węzły infrastruktury metropolitalnej regionu.
Przestrzenne obszary wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Wartościowe obiekty architektury przemysłowej położone na dużych terenach poprzemysłowych. – Tereny poprzemysłowe centralnie położone, w pobliżu centrów miast. – Obiekty dziedzictwa techniki i przemysłu, tworzące regionalny szlak turystyczno-edukacyjny. – Zabytkowe trasy kolei i tramwajów. – Renaturalizowane rzeki i potoki na obszarach zdegradowanych przez przemysł. 	<ul style="list-style-type: none"> – MPL Katowice-Pyrzowice oraz lotniska lokalne wraz z otoczeniem biznesowym. – Węzły autostrad, dróg ekspresowych i ważniejszych dróg krajowych. – Dworce kolejowe i centra przesiadkowe w aglomeracjach miejskich regionu. – Sieci i węzły infrastruktury teleinformatycznej.

	Regionalny program reurbanizacji	Regionalny program metropolizacji
Inicjatywy strategicznych projektów regionalnych (megaprojekty)	<ul style="list-style-type: none"> – Inwestycje infrastrukturalne oraz inwestycje rozwojowe w parkach technologicznych i przemysłowych na terenach poprzemysłowych utrwalających stereotyp regionu schyłkowego. – Inwestycje w gospodarkę niskoemisyjną w usługach komunalnych, w sektorze przedsiębiorstw i gospodarstwach domowych na zwartych przestrzeniach miejskich, które trwale utraciły napędowe czynniki rozwoju. – Przebudowa funkcjonalna stref osiedli patronackich związanych z ikonami architektury i urbanistyki uwzględniająca zagospodarowanie terenów poprzemysłowych położonych w pobliżu centrów miast. 	<ul style="list-style-type: none"> – Formowanie metropolitalnych przestrzeni publicznych o rozpoznawalności międzynarodowej i przestrzeni rezydencjalnych klasy metropolitalnej Metropolii Górnośląskiej i Aglomeracji Miejskich woj. śląskiego. – Metropolitalny szynowy transport zbiorowy, spinający centralne przestrzenie Metropolii Górnośląskiej i aglomeracji miejskich woj. śląskiego. – Międzynarodowe centrum logistyczne (śląski hub). – Budowanie technopolii inteligentnych specjalizacji gospodarki śląskiej, uczestniczących w globalnym transferze innowacji i dobrych praktyk. – Kreowanie śródmiejskich stref ekotonalnych o skoncentrowanej zabudowie apartamentowej w centrach miast rdzeniowych Metropolii Górnośląskiej i aglomeracji miejskich regionu.
Kryteria selekcji projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Koncentracja regionalnych projektów reurbanizacyjnych na rewitalizacji struktur miejskich i poprzemysłowych w centrach miast rdzeniowych woj. śląskiego i w strefach wrażliwych obszarów zurbanizowanych woj. śląskiego. – Koncentracja regionalnych projektów reurbanizacyjnych dla konwersji energetycznej terenów niskiej emisji oraz dla podniesienia efektywności energetycznej na terenach wysokiej gęstości zabudowy i zaludnienia. – Koncentracja regionalnych projektów reurbanizacyjnych na modernizacji technicznej i rewitalizacji dużych zespołów mieszkaniowych oraz na tworzeniu warunków infrastrukturalnych do powstawania nowej zabudowy wzdłuż głównych korytarzy rozwoju woj. śląskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących na dziedzinach inteligentnej specjalizacji i innowacyjnych MŚP woj. śląskiego, zapewniających regionowi międzynarodową i globalną konkurencyjność. – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących na istniejących centrach badawczo-rozwojowych i technologicznych współpracujących z globalizującymi się branżami gospodarki woj. śląskiego. – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących ofertę kulturalną, turystyczną i rekreacyjną obszarów zurbanizowanych woj. śląskiego. – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących na kreowaniu i integracji wewnętrznej bipolarnej struktury europolu śląsko-krakowskiego.

	Regionalny program reurbanizacji	Regionalny program metropolizacji
Kryteria selekcji projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Koncentracja regionalnych projektów reurbanizacyjnych na innowacyjnych MŚP w istniejących i projektowanych strefach aktywności gospodarczej w centrach miast woj. śląskiego. – Koncentracja regionalnych projektów reurbanizacyjnych na uporządkowaniu gospodarki wodno-ściekowej w zlewniach wybranych rzek woj. śląskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących na kreowaniu inteligentnego transportu metropolitalnego integrującego, przez węzły i korytarze, aglomeracje miejskie woj. śląskiego. – Koncentracja regionalnych projektów metropolizujących na kreowaniu wysp (platform) energetyki z odnawialnych i z rozproszonych źródeł energii oraz na niskoemisyjnym budownictwie w aglomeracjach miejskich woj. śląskiego.
Ramy programowe regionalnej polityki miejskiej poziomu krajowego	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030” Strategia Rozwoju Kraju 2020 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 Umowa Partnerstwa Krajowa Polityka Miejska (obecnie projekt) Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020 Kontrakt Terytorialny dla województwa śląskiego Strategia Rozwoju Transportu w Polsce do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> – Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 – Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 – Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 (obecnie założenia) – Wytyczne w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych/ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych (obecnie projekt do konsultacji) 	<ul style="list-style-type: none"> – Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” – Krajowe Inteligentne Specjalizacje
Ramy programowe regionalnej polityki miejskiej poziomu regionalnego	<ul style="list-style-type: none"> – Strategia rozwoju województwa śląskiego Śląskie 2020+ – Strategia Rozwoju Systemu Transportu województwa śląskiego – Strategia Ochrony Przyrody województwa śląskiego do roku 2030 – Program Ochrony Powietrza w Województwie Śląskim – Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+” – Regionalna Strategia Innowacji województwa śląskiego na lata 2013–2020

	Regionalny program reurbanizacji	Regionalny program metropolizacji
Ramy programowe regionalnej polityki miejskiej poziomu regionalnego	<ul style="list-style-type: none"> – Program usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032 – Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego – Strategie Regionalnych Inwestycji Terytorialnych 	
Programy operacyjne na lata 2014–2020	<ul style="list-style-type: none"> – Kluczowe dla regionalnej polityki miejskiej: – Regionalny Program Operacyjny – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – Uzupełniające dla regionalnej polityki miejskiej: – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – Kluczowe dla regionalnej polityki miejskiej: – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój – Uzupełniające dla regionalnej polityki miejskiej: – Regionalny Program Operacyjny – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko